

Inhoud

Voorwoord	9
Intro. De hoofdlijnen van sociologisch denken over onderwijs	13
Hoofdstuk 1. Onderwijs als orde­vraagstuk	15
1.1 Inleiding	15
1.2 Overheid en markt	21
1.3 Theorie, praktijk en beleid	27
1.4 Ten slotte: sociale ordes en actuele vraagstukken	34
Hoofdstuk 2. Het onderwijs in de Lage Landen in historisch en internationaal perspectief	37
2.1 Inleiding	37
2.2 Een historisch perspectief: godsdienstig, nationaal en neoliberal	38
2.3 Een internationaal perspectief	49
2.4 Ten slotte: een zoektocht van altijd en overal	60
Hoofdstuk 3. Durkheims, Marx' en Webers theorieën over het onderwijs als maatschappelijke institutie	63
3.1 Inleiding	63
3.2 De institutionalisering van het onderwijs: een zeer korte historische schets	65
3.3 De maatschappij en het concept functie	67
3.4 Émile Durkheim: het onderwijs draagt bij aan de maatschappelijke continuïteit	68
3.5 Marx: het onderwijs draagt bij aan de reproductie van het kapitalistische systeem	74
3.6 Weber: het onderwijs draagt bij aan het in stand houden van sociale dominantie	77
3.7 Vergelijking en synthese	81
3.8 Ten slotte: klassieke kaders zijn nog steeds bruikbaar	82

Hoofdstuk 4. Kwantitatieve onderzoeksmethoden	
in de onderwijssociologie	85
4.1 Inleiding	85
4.2 De fundamenteën van onderzoeksmethoden	85
4.3 Historische schets van de empirische onderwijssociologie	87
4.4 Overzicht van de klassieke kwantitatieve methoden	88
4.5 Nieuwste ontwikkelingen	106
4.6 Ten slotte: kwantitatieve analyses, bijdragen en beperkingen	114
Hoofdstuk 5. Kwalitatieve onderzoeksmethoden	
in de onderwijssociologie	115
5.1 Inleiding	115
5.2 Kwalitatief onderzoek in de onderwijssociologie: theoretische ontwikkelingen	118
5.3 Klassieke kwalitatieve onderzoekstradities	119
5.4 Toepassingen Nederlandstalig taalgebied	125
5.5 Recente ontwikkelingen	127
5.6 Ten slotte: verdiepend inzicht in schoolprocessen door kwalitatieve methoden	129
Intro. Kwalificatiefunctie	131
Hoofdstuk 6. De aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt	
in de Lage Landen	133
6.1 Inleiding	133
6.2 Het socialisatie- en allocatiemodel van het onderwijs	134
6.3 Bestaande theoretische inzichten over de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt	135
6.4 Empirische bevindingen	138
6.5 Implicaties voor het beleid	147
6.6 Ten slotte: nog steeds concurrerende visies op aansluiting	151
Hoofdstuk 7. Leren voor een beroep: vraagstukken van richten, inrichten en verrichten van publiek beroepsonderwijs	
in Nederland en Vlaanderen	153
7.1. Inleiding	153
7.2 Beroepsonderwijs: vraagstukken van kwalificering, vormgeving en kwaliteit	155
7.3 Drie vraagstukken nader beschouwd	159
7.4 Ten slotte: dynamieken op arbeidsmarkt en kenniseconomie vergen sterk beroepsonderwijs	172

Hoofdstuk 8. Het beroep van leraar	175
8.1 Inleiding	175
8.2 Leraarschap, een eerste schets	176
8.3 Arbeidsverhoudingen en -voorwaarden van leraren	178
8.4 Leraar worden en leraar zijn: opleiding en werkomstandigheden	182
8.5 Leraarschap in context	186
8.6 Maatschappelijke waardering voor leraarschap	190
8.7 Ten slotte: hoe verder met het leraarschap?	193
Intro. Selectie- en allocatiefunctie / differentiatie	197
Hoofdstuk 9. Het onderwijsstelsel en kansengelijkheid:	
op zoek naar een meritocratie	199
9.1 Inleiding	199
9.2 Het ontwerpen van een meritocratie	199
9.3 Kenmerken van onderwijsstelsels	201
9.4 Stelselkenmerken en kansengelijkheid	206
9.5 Lessen uit de onderwijssociologie (en aanverwante wetenschappen)	207
9.6 Implicaties voor beleid	214
9.7 Ten slotte: samenhangen in kenmerken bepalend voor meritocratisch karakter onderwijssysteem	216
Hoofdstuk 10. Onderwijsongelijkheden: de confrontatie van gezinnen met een onderwijssysteem	219
10.1 Inleiding	219
10.2 Historiek	220
10.3 Voornaamste theoretische perspectieven ter verklaring van onderwijsongelijkheden	222
10.4 Stand van zaken van het empirisch onderzoek naar de oorzaken van ongelijkheden in schoolloopbanen	227
10.5 Onderzoek naar sociale ongelijkheid in onderwijsloopbanen in Nederland en Vlaanderen	231
10.6 Beleidsimplicaties	233
10.7 Ten slotte: hardnekkige verschillen en moeizame verklaringen	235
Hoofdstuk 11. Sekseverschillen in het onderwijs: meisjessucces en jongensprobleem?	237
11.1 Inleiding	237
11.2 Historie en situering van de problematiek	238

11.3	Theoretische verklaringen van sekseverschillen in het onderwijs	242
11.4	State-of-the-art: empirisch onderzoek en recente inzichten	248
11.5	Beleidsimplicaties	253
11.6	Ten slotte: gendervraagstukken veranderen en blijven	254
Intro. Socialisatie		257
Hoofdstuk 12. De maatschappelijke opdracht van de school: burgerschapsonderwijs in ontwikkeling		259
12.1	Inleiding	259
12.2	Achtergrond: sociale opbrengsten van onderwijs zijn van grote waarde	260
12.3	De burgerschapsopdracht van scholen: over welk burgerschap hebben we het?	264
12.4	Uitgangspunt bij de invulling: welke competenties hebben jongeren nu?	267
12.5	Mogelijkheden: hoe ontwikkelt burgerschap zich onder jongeren?	272
12.6	De rol van de school: onderwijs helpt, maar hoe?	274
12.7	Ten slotte: sturen op burgerschap door onderwijs?	277
Hoofdstuk 13. Etnische diversiteit in het onderwijs		281
13.1	Inleiding	281
13.2	Situering en historiek	281
13.3	Theorie	287
13.4	State of the art	299
13.5	Ten slotte: het doorbreken van vicieuze cirkel van etnische diversiteit in onderwijsprestaties	305
Hoofdstuk 14. Sociale ontwikkeling en groepsprocessen in de klas		309
14.1	Inleiding	309
14.2	Schets probleem	310
14.3	Theorie	310
14.4	Dynamiek in netwerken en gedrag: recente bevindingen	315
14.5	Implicaties voor beleid	322
14.6	Ten slotte: van beschrijving naar interventie	323
Literatuur		327
Overzicht Nederlandse en Vlaamse onderwijssysteem		379
Afkortingen		381
Auteurs		385